

נתחיל מזה שצריך לתת לדעתי פרס ישראל לכל אחד מהמורים בארצנו, הטובים והרעים כאחד, על כך שהם מוכנים לשהות בחדר אחד במשך כמה שעות ביום עם כארבעים מפלצות קטנות מהזן הקרוי בלשון חיבה "ילדי ישראל". אני סבור שכמו בתאונות הדרכים להבדיל, שמאשימים בהן את איכות הכבישים ואת התמרורים והרמזורים ואת מזג האוויר ולא מעזים לומר שהגורם מספר אחד לתאונות הוא האגרסיוויות של הנהג הישראלי - כך עם החינוך בישראל; לא מעזים לומר שהגורם מספר אחד לכך שבתי הספר של החינוך הממלכתי נהפכו לריכוזים של טמטום קולקטיבי הוא שהתלמיד הישראלי המבקר בהם הוא יצור אגרסיווי, מפונק, אידיטי לעתים, החושב - כי כך לימדו אותו בבית - שהוא מרכז העולם ושהכל מגיע לו בלי שום מאמץ מצדו.

הייתה לנו ב"הארץ" מרכזנית ושמה שושנה לום, יקית שדופה וצינית שהלכה לעולמה לפני כשלוש שנים. היא שאלה אותי פעם, אחרי שאחת מחברותיה סיפרה בגאווה כמה הנכד שלה חכם: "איך אתה מסביר את זה שכל התינוקות חכמים, ובכל זאת יש כל כך הרבה אידיטים בעולם?" חבל שהיא איננה אתנו כי הנה יש לי תשובה בשבילה: מי שנולד אידיט ימות אידיט, אלא שהאופנה הפדגוגית היום היא לא לקרוא לילד האידיט אידיט או טיפש או עצלן כמו פעם, אלא ללסוף אותו ולעטוף אותו בתארים מחמיאים חליפיים. במקום אידיט אומרים היום שיש לילד קשיי-קשב. והמופרעים של פעם הם היום "היפר-אקטיביים", והעצלנים נקראים "בעלי הפרעות ריכוז". ושם המשחק הוא "שוויוניות" והמלה הגסה ביותר בשיטה הפדגוגית הנוכחית היא "אליטיזם". פשוט אסור להגיד שיש דבר כזה שנקרא תלמיד טוב ותלמיד גרוע. ככה זה: המורים והמערכת הם האשמים אם התלמיד הוא גרוע. אם הוא במקרה תלמיד טוב, מי שלוקח על כך את הקרדיט הם ההורים. אבל הם לא ייקחו את הקרדיט כאשר בנם הוא פשוט טמטום או עצלן או מופרע.

אני מגזים קצת כמובן, אבל העיקרון שריר וקיים: מערכת החינוך הלכה והורידה את הרמה שלה כדי להכניס תחת כנפיה כמה שיותר תלמידים. בימים שאני למדתי בבית הספר נשרו הרבה תלמידים בתום שמונה כיתות לימוד בעקבות בחינת הסקר ולא הלכו לתיכון. התיכון היה אז מקום אליטיסטי יחסית, כמו במתקנות שבמדינות. בגרמניה או בצרפת, מתי-מעט מגיעים לתיכון עיוני, ולגשת לבחינת בגרות נחשב עדיין הישג מרשים, מפני שהלימודים פשוט קשים ודורשים מאמץ ללא פשרות. מי שלא מתאים, הולך ללימוד בבית ספר מקצועי, שגם הוא מתחלק לשתי רמות, שהנמוכה שבהם היא ה-Hauptschule (אני מדבר על גרמניה). אלה שלומדים ברמה הנמוכה הם מנייה ובנייה של האוכלוסייה האירופית, אלה אנשים שפשוט עובדים בעבודות כפיים, הם בעלי המלאכה, האיכרים, הכורמים והיוגבים והם גאים על כך ואין להם בעיה עם זה שהם אינם רופאים או אקדמאים. רק כאן בארץ, נוצרה הנורמה הזאת שכל אחד מוכרח להיות רופא או מהנדס או עורך דין, ואם הוא לא מצליח להיות אחד מהדברים האלה, הוא פותח בליט ברירה מינימרקט שכונתי ומרגיש ממורמר כל חייו ומאשים בכך כמובן את המורה מבית הספר היסודי שלא אהבה אותו מספיק.

בצרפת, מדינה שהיה כדאי להידמות לה מבחינת המערכת החינוכית, החומר שיש ללמוד כדי לעמוד בבחינות הבגרות בכתב ובעל פה הוא מן הדברים שלמראם היה כל תלמיד ישראלי מתחלחל. ואגב, מי שנכשל שם באחת מבחינות הבגרות, כלומר רק במקצוע אחד, מוכרח לעבור מחדש את כל בחינות הבגרות במלואן בשנה שלאחר מכן. בארץ היו רואים בכך התעללות בתלמידים וקוראים להקים על כך ועדת חקירה.

והתוצאה נראית לעין. עלי להודות שלפני חודשים אחדים ניגש בני הצעיר לבחינת הבגרות בתנ"ך. התגייסתי לעזור לו לעבור על החומר. אני נשבע לכם, שעברנו על כל חומר הלימוד בשלושה ימים! ועוד נשאר לנו זמן לוויכוחים ולצחוקים, והוא ניגש לבחינה וסיפר שהיא הייתה הרבה יותר קלה משהפחדתי אותו שתהיה.

מסקנה: בואו נפסיק להתייחס למלה אליטיזם כאל מלה גסה. אם רוצים שהחינוך בישראל יחזור לימי פארו הישן, אין ברירה אלא להעלות את הרף ולהשאיר את החלשים בחוץ, ולתת למספר מצומצם של יותר של תלמידים טובים חינוך איכותי יותר. **שיתחילו להעיק מבית הספר, כמו פעם, את האלימים והמפריעים והמופרעים** במקום לעטוף אותם באהבה. הבעיה היא שכדי לתקן את המצב הביש צריך שיעברו דור או שניים, כי ההורים הצעירים של היום הם בעצמם כבר תוצרים של החינוך הקלוקל והלא סלקטיבי של זמנם, הסבורים שהכל מגיע לילד שלהם כשם שהכל היה מגיע להם בשעתם. אלה תכופות ההורים המבכים על כך שהמורות הן מטומטמות, בשעה שהם עצמם, ההורים, מטומטמים לא קטנים. אלה ההורים שלא שולחים את הילד לכיתה אלף בלי פלאפון כדי שחש וחלילה לא ירגיש מקופח מכך שאין לו פלאפון ולחברים שלו יש. אלה ההורים, מה נאמר ומה נדבר, שנותנים לילדים שלהם את השמות המפלצתיים החדשים

האלה הנשמעים כמו שמות של חברות היי-טק. אלה ההורים שמסיעים את הילד לבית הספר ברכבי שטח מאימים כאילו לקחו אותם לספארי. אלה ההורים שהם כאמור התוצרים המקולקלים של מערכת החינוך הלא סלקטיביות שלפני עשר או עשרים שנה, ואין כבר מי שיתקן אותם ויחנך אותם.

מה הפתרון? פעם אחת היו אמיצים ואימרו לילד שלכם "לא" תקיף ואל תקנו לו את משחק המחשב שהוא רוצה תוך כדי רקיעה ברגליים. לימים יתברר לכם עד כמה הילד העריך את ה"לא" התקיף שלכם. מה"לא" הקטן הזה שלכם יש סיכוי שיצמח אולי סדר יום לאומי חדש, כי ככל שהפינוק יפחת, הדור הבא יידע שלא הכל מגיע לו לקבל, ושהוא לא מרכז העולם, ובסופו של דבר זה ישפיע על כך שאנשים בדור הבא יגידו: "אני זוכר שאבא שלי אמר לי בצדק 'לא' כשרציתי משחק מחשב. אז אולי אני צריך לשמוע בקול העולם הנאור שאומר לי 'לא' בעניין השטחים והגיע הזמן לסגת מהם".

אני כבר רואה בעיני רוחי את היום הראשון לפתיחת הלימודים, את האימהות המלוות את ילדיהן ונדחקות אתם לחדרי הכיתות ומסרבות להיפרד מהם כאילו לפחות שלחו אותם למחנה ריכוז. כשהייתי ילד עלי לציין שאיש לא ליווה אותי לכיתה אלף. שני הורי עבדו, זה כמהנדס בחברת החשמל וזה בקופת חולים, ולא היה להם זמן לשטויות האלה. נתנו לי ילקוט ישן, תיק אוכל, את המחברות והספרים חילקו אז בבית הספר, אבל מה אני מדבר על יום אתמול כי עבר, הרי יגידו שאני טרחן זקן.